

Nebezpečný svatý Jan Nepomuk Neumann

Odras svatořečení v archivních materiálech jihočeského regionu

Martin Weis

1. ÚVODEM

Roku 2007 uplynulo třicet let od okamžiku, kdy papež Pavel VI. prohlásil za svatého jihočeského rodáka Jana N. Neumanna. Výročí 150 let od úmrtí Jana N. Neumanna si budeme připomínat v roce 2010 a následujícího roku 2011 budeme slavit dvoustetleté výročí jeho narození. O vlastním životě svatého Jana N. Neumanna máme k dispozici dostatečné množství základních informací, které není třeba opětovně připomínat.¹ Rozhodl jsem se proto v této studii o jiný úhel pohledu na tohoto světce, a to na problematiku svatořečení Jana N. Neumanna ve světle archivních materiálů jihočeského regionu. Vždyť svatořečení tohoto světce bylo státními orgány komunistického režimu vesměs vnímáno jako vážné politické a ideologické nebezpečí na úrovni proslulého hnutí Charta 77. Historik a politolog Rudolf Kučera ve své stati o Janu N. Neumannovi zmiňuje v souvislosti s oslavou svatořečení v Prachaticích „zločinné snahy stranicko-estébácko-policejní kliky“, které měly zabránit důstojnému průběhu těchto oslav v Prachaticích.² Bohužel, neodkazuje ve své stati na žádný konkrétní archivní dokument a můžeme se jen domýšlet, že se nejspíše jedná o autentickou vzpomínku očitého pamětníka těchto událostí. Proto je předkládána tato studie, která si klade za cíl metodou sondy v archivních materiálech jihočeského regionu nalézt odpověď na otázku, nakolik je možno tento výrok doložit dobovými dokumenty.

¹ Základní životopisná data Jana Nepomuckého Neumanna přinese čtenáři text příloženého pastýřského listu vydaného českobudějovickým biskupstvím v květnu 1977, který je zařazen k této studii jako příloha č. 1. Z téměř nepřehledného množství studií i popularizačních článků, které popisují životní osudy Jana N. Neumanna, je nutno na tomto místě připomenout velice poutavé dílo: Petr PRŮHA, *Posel ze zámoří: Sv. Jan Nepomuk Neumann*, Praha: ÚCN, 1990. Kniha Jamese J. Galvina *Život Jana Nepomuka Neumanna*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009, je dle tvrzení autora v doslovu románem na základě pramenů. Nutno též upozornit alespoň na dva televizní pořady věnované sv. Janu N. Neumannovi, a to *Ve stopách Jana Nepomuka Neumanna* od režisérky S. Lazarové a *Ze Šumavy do nebe* od režisérky A. Hanauerové.

² Doslova uvádí následující tvrzení: „Malé oslavy se měly konat i v jeho rodném městě Prachaticích. Tehdejší zločinný komunistický režim v Čechách a především stranicko-estébácko-policejní klika v Prachaticích se rozhodla tyto oslavy překazít a doslova v celém okrese zorganizovala policejní akci, jejímž účelem bylo zabránit, aby se věřící dostali do města. Byly změněny dopravní značky na silnicích, nesprávným směrem otočeny silniční ukazatele, policie prováděla kontroly ještě daleko před Prachaticemi a důrazně upozorňovala, aby se ten den do města nejezdilo. Nad jednou z příjezdových cest do Prachatic visel velký transparent: revanšismus neprojde! Prachatické děti dostaly příkazem školní prázdniny a byly z města vyvezeny autobusy na jakousi zemědělskou výstavu...“ Milan M. BUBEN – Rudolf KUČERA – Otakar A. KUKLA, *Svatí spojují národy: Portréty evropských světců*, Praha: Panevropa Praha, 1994, s. 154.

2. PRAMENNÁ ZÁKLADNA

K dané problematice byl prozkoumán jako součást řešení grantového projektu Grantové agentury ČR³ mimo jiné i fond Jč KNV deponovaný ve Státním oblastním archivu v Třeboni a ONV Prachatice, který je deponován ve Státním okresním archivu v Prachaticích, a to materiály odboru pro věci církevní, které vznikly z činnosti tzv. církevních tajemníků. Dále bylo v této studii použito i materiálů z fondu KV KSČ České Budějovice, který je též deponován ve Státním oblastním archivu v Třeboni. Zde lze nalézt jednotlivé zmínky o problematice svatořečení Jana N. Neumanna zejména v zápisech z krajských konferencí KSČ či krajských aktivů KSČ, a to v referátech, které byly připraveny na základě materiálů ideologických tajemníků strany (okresní či krajské úrovně), částečně i v referátech krajských náčelníků SNB a dalších diskutujících. Co se týče archivních materiálů z fondu OV KSČ v Prachaticích, tak zde se bohužel nedochoval ke zkoumané problematice žádný relevantní materiál.⁴ Je samozřejmé, že v této studii nemohly být opomenuty ani úřední věstníky – českobudějovické diecézní oběžníky.

3. PRVÉ ZMÍNKY O SVATOŘEČENÍ

V rove 1963 byl prohlášen Jan N. Neumann za blahoslaveného a od tohoto okamžiku začal být považován za druhého nejvýznamnějšího nebeského přímluvce českobudějovické diecéze po sv. Janu Nepomuckém. Tuto skutečnost dokumentuje například pastýřský list českobudějovického biskupa Josefa Hloucha z roku 1969

³ Jednalo se o grantový projekt GAČR číslo 409/07/0475 řešený v letech 2007–2009. Jeho hlavním výstupem je monografie Martin WEIS, *Svědectví dokumentů*, České Budějovice: JIH, 2009, která zmiňuje nejenom danou problematiku, nýbrž i přináší velkou řadu archivních dokumentů získaných několikaletým badatelským výzkumem v archivech jihočeského regionu.

⁴ Ředitel Státního oblastního archivu v Třeboni PhDr. Václav Rameš ve svém referátu na konferenci *Katolická církev v Československu ve světle archivních materiálů druhé poloviny 20. století* pořádané Katedrou církevních dějin TF JU České Budějovice v Nových Hradech ve dnech 31. 5. – 3. 6. 2009 přednesl k problematice fondů jihočeských státních archivů následující závazné a velmi výstižné svědectví: „Každý archiv je obrazně řečeno okem do minulosti národa. Z tohoto pohledu musíme přiznat, že oko druhé poloviny XX. století bylo neobyčejně smutné a pro badatele je na půl slepé. Archivář a badatel je totiž dle mého soudu smutný dvakrát. Ví samozřejmě, co vše se tehdy dělo v rozporu s humanitou, demokracií, i to, jak nezákonnost ovládla naši zemi, a zároveň je zklamán z toho, jak málo dokladů se o této době a těchto činech zachovalo. Abych byl správně pochopen, na metry, přesněji řečeno na běžné metry, je toho dost, ovšem obsah a vypovídací hodnota těchto dokumentů je někdy opravdu bídná. Kolik hlášení o splněných závazcích, o úspěších BSP či jiných jalových hnutích je zde uloženo, je vidět v inventářích. Na druhou stranu se nedochovaly dokumenty skutečně důležité, mapující tehdejší každodennost, jakou bylo psaní posudků na děti, hodnocení lidí a kádrování těch, kdož se snažili žít po svém. Všechna ta nesmyslná nařízení, která určovala, co je správné, a hlavně jejich důsledky na život lidí v praxi. Toho je jenom velmi málo. Problematika vzniku JZD, označování sedláků za kulaky a seznamy zemědělských komisí, to nám také většinou chybí nebo je zachováno značně torzovitě. Sledování věřících, jejich účasti na poutích a tabulky oblíbenosti farářů. Z toho všeho máme opravdu jenom drobtý. Nicméně i za ně jsme vděční...“ Srov. Martin WEIS – Rudolf SVOBODA a kol., *Kříž pod rudou hvězdou*, Středoevropské dějiny sv. 1, České Budějovice: JIH, 2009 (rukopis, který je v tisku, vyjde do konce roku 2009 – při autorských korekturách doplním citaci!).

věnovaný problematice kněžského povolání.⁵ V témže roce nacházíme v archivních dokumentech důraznou stížnost krajského církevního tajemníka z Českých Budějovic s. Leo Drozdka, adresovanou do vlastních rukou diecézního biskupa Josefa Hloucha, ohledně porušování platného tiskového zákona kněžími i biskupským ordinariátem. Toto porušení tiskového zákona spočívalo v soukromé iniciativě P. Františka Bezpalce, administrátora ve farnosti Hluboká nad Vltavou, který nechal vytisknout informační brožury o životě blahoslaveného Jana N. Neumanna pro potřeby věřících. Jelikož nepožádal příslušné státní úřady o povolení k tisku, bylo to v pozvolna nastupujícím období politické normalizace považováno za závažný přestupek.⁶ Ovšem dlužno podotknout, že informační brožura se základními informacemi ze života Jana N. Neumanna se dočkala svého prvního vytištění již v roce 1947 ve Vimperku, pokud nepočítáme kratší stať umístěnou již v životopisech svatých od Isidora Vondrušky z konce 19. století.

Prvé zmínky o skutečnosti, že se okolo postavy Jana N. Neumanna „bude něco dít,“ dokládají archivní materiály z roku 1976. Ne vždy se ale jednalo o přesné informace o chystaném svatořečení a církevní tajemník dokonce mylně udává, že Jan N. Neumann bude „vysvěcen v Římě na biskupa.“⁷

Informace podobného druhu byla zaznamenána na 8. plenárním zasedání Jihočeského krajského výboru KSČ, které se konalo v Českých Budějovicích dne 22. dubna 1977, na kterém v souvislosti s ideologickou přípravou oslav VŘSR bylo

⁵ Biskup Hlouch v tomto pastýřském listu z března 1969 (určen k přečtení o 4. neděli postní 1969) doslova uvádí, že naše diecéze dala církvi dva význačné světce, a to Jana Nepomuckého a blahoslaveného Jana Neumanna. Srov. Pastýřský list otce biskupa Josefa o kněžském povolání, příloha k oběžníku č. 4/69, s. 2, cyklostyl.

⁶ Krajský církevní tajemník v Českých Budějovicích konstatoval, že se jedná o porušení zákona č. 94/1949 Sb. a výnosu ministerstva kultury č. 9160/69 z 13. 6. 1969. Žádá okamžitou nápravu a v této souvislosti upozorňuje na výnos téhož ministerstva z 4. 12. 1968 ve věci vydávání pastýřských listů, oběžníků, instrukcí a projevů s tím, že byly zjištěny závažné nedostatky: „Při nahodilých návštěvách děkanských a farních úřadů jsme zjistili, že jim z biskupské konsistoře dochází různé instrukce a past. projevy, které nejsou podle citovaného výnosu zasílány státním orgánům. Věříme, že i v tomto zjednáte nápravu...“ Státní oblastní archiv (dále SOA) Třeboň, fond Jč KNV, odbor kultury, přírůstkové číslo 37/91, karton číslo 4, signatura 463.2, přepis KCT Leo Drozdka ze dne 19. 11. 1969 pod jednacím číslem cír. 460/1969, opis – tzv. průklep originálu odeslaného přpisu, nesignovaný.

⁷ V situační zprávě okresní církevní tajemník z Prachatic hovoří takto o návštěvě vikáře Kukačky z Prachatic: „Navštívil jsem vikáře Kukačku, který mimo jiné prohlásil – pane tajemníku v příštím roce v dubnu budeme mít velkou slávu, náš rodák blahoslavený Jan Nepomucký Nojman (nejedná se o překlep, OCT takto ve všech svých hlášeních počestil jméno Jana N. Neumanna, pozn. aut.) bude vysvěcen na biskupa. Odpověděl jsem, vím, že zde v DD (domov důchodců, pozn. aut.) je nějaká pamětní deska, ale o této události nic nevím. Pokračoval – je to asi tři neděle, byli zde až z Filadelfie, já jsme s nimi ale nehovořil, hovořila s nimi hospodyně a tuto událost přišli zvěstovat. Pak se šli podívat do DD, zpátky už se nevrátili. To bude velká sláva, uvedl a dodal, kdybych byl pane tajemníku zdrav tak jako vikář, kde působil, bych se zúčastnil této slávy v Římě. Já tam ale nepojedu, mohla by jet Marie /hospodyně/. Projevil jsem zájem, co to bylo za lidi, kteří zde byli – odpověděl, já je neznám. Dále jsem s ním o této otázce nehovořil, ale bylo mi divné, že je nemocný, celý den je doma a že by nebyl při jejich návštěvě doma, se mi nechce věřit. Úmyslně jsem od této otázky odešel na jiný problém proto, abych po dohodě s KCT, kde jsme o této otázce dostali informaci, že jmenovaný kněz bude vysvěcen na biskupa, mohl pokračovat v dalším jednání a vyzvědět další podrobnosti o této připravované akci.“ SOkA Prachatice, fond ONV Prachatice, materiály odboru pro věci církevní, desky č. 19, sig. 460, složka Situační zprávy, zprávy o stavu na církevním úseku 1960–1976, opis situační zprávy, nesignovaný.

hovořeno o třídních nepřátelích a jejich útocích. Nejednalo se pouze o činnost Charty 77 v regionu, ale též i o činnost katolické církve v souvislosti se svatořečením prachatického rodáka Jana N. Neumanna. Ve svém vystoupení s. Krafel, tajemník pro ideologickou práci a člen pléna JČKV KSČ, mimo jiné zmínil reakčnost a politickou nebezpečnost celé záležitosti – vždyť katolická církev do Prachatic, které jsou proslulé revolučními velikány Janem Husem a Janem Žižkou z Trocnova, chce zcela záměrně zasadit postavu jiného – reakčního – Jana, aby umenšila slavné husitské revoluční tradice celého regionu.⁸ Též v závěrečném vystoupení vedoucího tajemníka JČKV KSČ s. Jaroslava Hejny zazněla slova o ideologické bdělosti vůči katolické církvi a bylo opětovně naznačeno nebezpečí vyplývající ze svatořečení Jana N. Neumanna, a to dokonce jako jakéhosi „patrona“ sudetských Němců a revanšistů. Prachatic, odkud Jan N. Neumann pocházel a kam se již jako biskup z USA – Filadelfie jednou vrátil, se nalézaly dle slov řečníka na samotných hranicích kapitalistického a socialistického tábora, a proto byla na místě zvýšená politická ostražitost.⁹

Do centra pozornosti státních i církevních představitelů se v Prachaticích dostal rodný dům Jana N. Neumanna, který byl původně určen jako Neumanneum pro potřeby církve, aby zde řeholní sestry obětavě pečovaly o nemocné. Později byl v tomto objektu umístěn domov důchodců.¹⁰ Prachatický okresní církevní tajemník

⁸ Ideologický tajemník KSČ doslova ve svém příspěvku uvedl následující: „Soudruzi a soudružky, nám se v poslední době ukazuje, i sílí a reakční tendence v oblasti církví, kdy církev znovu staví do popředí a oživují ty velmi nebezpečné reakční tendence tzv. sv. Jana Nepomuckého, dnes oni chtějí v červnu ve Vatikánu provést svatořečení tzv. biskupa Jana Nepomuckého Neumanna, který se kdysi v 17. století narodil na Prachaticku, někde potom skončil a pracoval v USA ve Filadelfii jako misionář a oni ho dnes chtějí prohlásit za svatého. Nám to pochopitelně připadá k smíchu. Ale je jasná tendence – sv. Jan Nepomucký, sv. Jan Nepomucký Neumann, postavit tedy tuto osobu zejména v Prachaticích proti Husovi, proti Žižkovi, a proto v tomto směru musíme nutně provádět určitá opatření, abychom do popředí postavili znovu revoluční husitské tradice a na nich tedy ukazovali, na jakých tradicích my budujeme socialismus a co tedy je pro nás rozhodující.“ SOA Třeboň, fond JČKV KSČ, sig. I/141, fascikl č. 50, složka Plenum JČKV KSČ 22. 4. 1977, vystoupení s. Vlastimila Krafela, strojopisný zápis ze schůze.

⁹ „S. Krafel mluvil o církvi svaté. Že se aktivizuje. Já bych jenom na dokreslení toho, co říkal, chtěl upozornit na jednu věc. Podle současných poznatků, má například arcibiskup König, vídeňský arcibiskup, kterému patří do sféry vlivu i českobudějovická diecéze, tj. jižní Čechy sloužit na srazu landsmanschaftu mši svatou. Vidíte, jak je to propojeno. Ten Jan Nepomucký Neumann, prachatický, o kterém tady bylo hovořeno, se jednou vrátil, už jako biskup filadelfský, podívat se na své rodiště a zajel do Budějovic. V Budějovicích konferoval s Jirsíkem. A najednou z ničeho nic chytíte echo, že 11. a 12. června se mají sejít abiturienti Jirsíkova gymnasia – dnes přejmenovaného na gymnasium Karla Šatala, komunistického profesora, který zahynul v koncentračním táboře. Najednou se mají sejít. Vidíte, jak je to propojované přes různé lidi, přes různé pracovníky OÚNZ, KÚNZ, a teď si dovedete představit, co se to sejde za lidi. Kdo tehdy studoval soudruzi, na Jirsíkově gymnasiu, vždyť tam nikoho nepustili. Jirsíkovo gymnasium bylo výběrové učiliště v Jihočeském kraji. Tam šli jenom kádroví lidé – myslím z toho druhého tábora. Co se nám to může sejít, co to může být. A různé a různé jiné věci najednou vám naskakují. Takže jsme, zdá se, dost v pozornosti, tady na hranicích socialistického i kapitalistického tábora.“ SOA Třeboň, fond JČKV KSČ, sig. I/141, fascikl č. 50, složka Plenum JČKV KSČ 22. 4. 1977, závěrečné vystoupení s. Jaroslava Hejny, strojopisný zápis ze schůze.

¹⁰ Rodný dům Jana N. Neumanna po smrti svého otce roku 1860 zdědila Johanna Neumannová, která byla již od roku 1840 čekatelkou vznikajícího řeholního společenství Milosrdných sester sv. Karla Boromejského. Samozřejmě, že jako zbožná řeholní sestra Karolina zděděný dům odevzdala ku potřebám církve a již roku 1861 zde byla zřízena dívčí opatrovna, následovala dívčí škola a pensionát. Roku 1918 se pensionát změnil na sirotčinec pro válečné sirotky a od roku 1939 celý objekt převzal podobu ústavu pro staré a nemocné. Po roce 1945 objekt převzala Charita, německé sestry byly od-

ve svém hlášení místopředsedkyni ONV udává, že v prostorách bývalé kaple se nachází obraz Jana N. Neumanna a že bude zapotřebí učinit patřičné kroky, aby se do domova důchodců nedostaly nevhodné návštěvy a bylo tak de facto zabráněno, aby se z rodného domu světce nestalo jakési „poutní místo“.¹¹

V situační zprávě z 19. května 1977 píše okresní církevní tajemník o návštěvě českobudějovického kapitulního vikáře Josefa Kavaleho s doprovodem v Prachaticích, který se též zajímal o prostory rodného domu Jana N. Neumanna a obraz světce. Po skončení této návštěvy spokojeně církevní tajemník ve svém hlášení konstatoval, že dle slov kapitulního vikáře církev nemá na tomto obraze nijaký zájem. Ovšem další obraz Jana N. Neumanna se nacházel v úschově u děkana Vobra a tento obraz měl být na den oslav svatořečení zapůjčen do Prachatic – děkanského chrámu. Jak dále vyplývá z uvedeného dokumentu, místní okrskový vikář byl celou záležitostí ohledně svatořečení již „značně unaven“ a konstatoval, že on rozhodně žádnou slávu či „recepti pro návštěvy“ pořádat nebude.¹² V závěru své situační zprávy okresní církevní tajemník uvádí, že je často lidmi dotazován, „jak je to s tím svatým v Prachaticích,“ a že většina lidí se domnívá, že svatořečení Jana N. Neumanna proběhne dokonce jen v Prachaticích.¹³

sunuty, ale české řeholnice zde mohou působit dál. Bylo tomu tak až do roku 1975, kdy řeholní sestry byly donuceny komunistickou státní mocí toto požehnané místo působení opustit. Srov. Jaroslav KADLEC, *Českobudějovická diecéze*, České Budějovice: Sdružení sv. Jana Neumanna, 1995, s. 96–107.

¹¹ „Navštívil jsem DD zde v Prachaticích, abych si ověřil, kde je umístěn obraz Jana Nepomuckého Nojmana. Tento si po odchodu řeholních sester vzala jedna řeholní sestra sebou. V bývalé kapli je na stěně v životní velikosti zobrazen výše jmenovaný. Jistě, že tato skutečnost je vikáři Kukačkovi a možná i dalším známa, a je pravděpodobné, že bude snaha zpřístupnit očekávaným návštěvníkům bývalou kapli, kde je umístěn zmíněný portrét Nojmana. Z toho důvodu bude nutno vydat patřičné pokyny s. Marii Klimešové vedoucí DD.“ SOKA Prachatic, fond ONV Prachatic, záležitosti církevní 1977–1990, karton č. 13, sig. 432.2, Ostatní věci duchovních a učitelů náboženství 1977–1978, 1980, 1983, 1986, dopis ze dne 28. 2. 1977, opis, signovaný.

¹² V situační zprávě se doslova uvádí následující detailní záznam z hovoru s vikářem Kukačkou, duchovním správcem Prachatic: „Navštívil jsem vikáře Kukačku s cílem zjistit důvod návštěvy kap. vikáře zde v Prachaticích. Cílem této návštěvy bylo zjistit, jaký obraz se nachází v bývalé kapli DD a projednání některých otázek kolem Nojmana. Kromě kap. vikáře byl zde také kanovník Lála. Za přítomnosti vikáře Kukačky byli všichni jmenovaní na prohlídce kaple, kde je zejména zájmal obraz, který se nachází na stropě. Dle vyjádření s. Jarošíka a vikáře Kukačky prohlásil kap. vikář, že na tomto obraze nemají zájem, že biskup Nojman si není podobný. Vikář Kukačka dále hovořil k připravované akci 19. 6. t.r. a dodal: Pane tajemníku – co si budeme my dva vykládat, víme oba, o co jde. Už mě to přestává bavit, já v celku nic nevím, co se všechno připravuje a kde kdo se mi ptá, co zde bude. Říkám každému nic, bude sloužena normální mše. Uvedl dále – žádnou recepti dělat nebudu, pro Ty, které pozvu, podám zde na faře oběd. Budou to Ti, kteří budou sloužit mši a koncelebrovat, to je asi 5 lidí. Nikomu nic zajišťovat nebudu. V dalším pak hovořil o tom, že mše měla být původně ve 14 hodin odpo. dne 19. 6., ale že pan kap. vikář po jednání se s. Drozdkem navrhuje konání mše v 10 hod. dop. V tuto dobu také mše konána bude. Po skončení odjel kap. vikář k děkanovi Vobrovi, podívat se na obraz Nojmana, který byl umístěn v kapli DD. Původní zpráva, kterou jsem uváděl, byla, že tento obraz si odvezla bývalá představená řeholní sestra. Obraz se však nachází u děkana Vobra, který tento zapůjčí na 19. 6. do kostela Sv. Jakuba v Prachaticích. Zmínil jsem se také, že předseda ONV s. Prošek plánuje setkání, jehož termín mu včas oznámím. Prohlásil, rád se s ním sejdu a rád vysvětlím všechno kolem této akce.“ SOKA Prachatic, fond ONV Prachatic, záležitosti odboru pro věci církevní, desky č. 11, sig. 431 Situační zprávy, zprávy o stavu na církevním úseku 1977–1987, situační zpráva ze dne 19. 5. 1977, pod zn. 431/77, opis pro archiv.

¹³ „Velmi často jsem dotazován ‚jak je to s tím svatým v Prachaticích.‘ Většina se domnívá, že tato akce bude probíhat pouze v Prachaticích, že je to záležitost našeho okresu. I když v pastýřském listě byla

Je samozřejmé, že záležitost blížícího se svatořečení Jana N. Neumanna musela být i oficiálně probírána místním katolickým duchovenstvem na okrskových poradách – tzv. vikariátních konferencích. Jako dobový doklad nám může posloužit zápis ze schůze duchovních prachatického vikariátu ze dne 28. dubna 1977. Při hodnocení tohoto dokumentu je nutno ale mít na paměti, že se této schůze účastnil i okresní církevní tajemník a že zápis ze schůze byl předáván i do archivu církevního referátu ONV. Zápis proto volí velmi „obežetné formulace“. Přesto z něho můžeme vyčíst, že problematika oslav svatořečení byla projednána na poradě vikářů českobudějovické diecéze, odkud vikář Kukačka přinesl duchovenstvu prachatického vikariátu nejnnutnější základní informace.¹⁴

4. PRACHATICKÉ OSLAVY

Vlastním oslavám svatořečení Jana N. Neumanna předcházelo publikování základních životopisných dat tohoto světce ve formě pastýřského listu vydaného kapitulní konsistoří v Českých Budějovicích coby nestránkované cyklostylované přílohy ACEB č. 4 z roku 1977. Pastýřský list byl určen k přečtení při všech nedělních bohoslužbách dne 15. května 1977.¹⁵ Archivní dokumenty dokládají, že čtení pastýřského listu bylo státními úředníky přísně monitorováno, zejména co se týká „nevhodných komentářů“ či přímo „propagace“ oslav v Prachaticích. Okresní církevní tajemník vypracoval podrobné informační hlášení o náslechu bohoslužeb, v jehož závěru uvádí, že duchovní nejspíše počítali s jeho přítomností na bohoslužbách, a proto propagaci oslav svatořečení vykonali jinou formou.¹⁶

Průběh vlastních oslav svatořečení Jana N. Neumanna v Prachaticích nám nejlépe dokumentuje situační zpráva okresního církevního tajemníka v Prachaticích za červen 1977, která je téměř celá věnována právě výše zmíněné problematice. Již v úvodu své zprávy tajemník píše, že celá tato akce byla předmětem mnoha diskusí a úvah široké veřejnosti, a to dokonce i mimo rámec okresu Prachatice. Proto zdůrazňuje, že z toho důvodu byla věnována patřičná pozornost připravované akci,

zmínka, že tato akce bude probíhat ve Vatikánu, jistě tuto skutečnost celá řada lidí přehlédla, protože se v životopise hovořilo o jeho narození zde v Prachaticích. Lze také usuzovat, že již před čtením dopisu bylo hovořeno o připravované mši za Jana Nepomuckého zde v Prachaticích, protože např. děkan Vobr po přečtení životopisu nedodal vůbec nic. Podobně tomu bylo i v dalších případech, jak patrně ze záznamu z neděle 15. května t.r.“ SOkA Prachatice, fond ONV Prachatice, záležitosti odboru pro věci církevní, desky č. 11, sig. 431 Situační zprávy, zprávy o stavu na církevním úseku 1977–1987, situační zpráva ze dne 19. 5. 1977, pod zn. 431/77, opis pro archiv.

¹⁴ „Poznámky pana vikáře ze schůze pp. vikářů v Českých Budějovicích. Zmiňuje odsouzení Charty, stavební úprava semináře zatím stojí pro nedostatek financí, na slavnost svatořečení bl. Jana Nep. Neumanna je delegován pan biskup Tomášek a náš pan kapitulní vikář. Dále se zmiňuje o lekcionářích, o zaměstnání bohoslovců o prázdninách...“ SOkA Prachatice, záležitosti odboru pro věci církevní 1977–1990, karton č. 11, sig. 431 Složka zápisy ze schůzí prachatického vikariátu 1977–1982, zápis ze schůze pořádané 28. dubna 1977 v Prachaticích, otisk prezenčního razítka ONV Prachatice ze dne 4. 5. 1977.

¹⁵ Pro dokumentární důležitost je tento pastýřský list přiložen k studii v plném znění jako příloha č. 1.

¹⁶ Pro dokumentární důležitost je tato situační zpráva přiložena k studii v plném znění jako příloha č. 2.

neboť se očekávala velká účast věřících na bohoslužbách v Prachaticích v neděli 19. června. Těmto bohoslužbám předcházela dle hlášení církevního tajemníka již návštěva turistů z Kalifornie, které vedl biskup Mořkovský. Zmíněný biskup sloužil v Prachaticích mši, ale účast na ní byla kolem 60 lidí, a to včetně již zmíněných „turistů z Kalifornie“ v počtu 40. Církevní tajemník z této skutečnosti vyvozoval, že zájem o nedělní slavnostní mši 19. června bude zejména mezi obyvateli venkova. Účast na bohoslužbách v Prachaticích v neděli 19. června jak při mši, tak i těch, kteří stáli před kostelem na chodnících, byla dle „svědomitého odhadu“ církevního tajemníka a jeho pomocníků cca 800–1 000 lidí. První mše byla sloužena v 7.30 hod kde bylo přítomno cca 300 převážně starších osob, z nichž pak většina zůstala na svých místech na hlavní mši. Okresní církevní tajemník dále pro srovnání zdůrazňuje, že normální nedělní mše se zúčastňuje cca 250–300 lidí. V závěru svého hlášení kladně církevní tajemník zhodnotil jednání předsedy ONV a místopředsedkyně ONV s vikářem Kukačkou o připravované akci, kde vikář Kukačka slíbil, že bude o všem informovat státní orgány, což se také po celou dobu dělo: „Jeho informace jistě pomohly při různých opatřeních se strany stranických i státních orgánů“¹⁷.

V situační zprávě vypracované v lednu 1978 hodnotí tentýž okresní církevní tajemník „situaci kolem Jana Nepomuckého Nojmana“ již s určitým časovým odstupem a konstatuje, že svatořečení nesplnilo očekávání církve a že dokonce nepomohla „ani ohlášená návštěva kardinála z Filadelfie v říjnu loňského roku. Kardinál si prohlédl kostel, shlédl umístění jím zaslané sošky J. N. Nojmana a odjel.“¹⁸ V této situační zprávě také uvádí, že se mu podařilo včasným zásahem překazít aktivitu administrátora P. Hanžla, který nechal vyrobit několik desítek fotografií obrazu Jana N. Neumanna, aby mohly být umístěny v katolických kostelech okresu i na jiných místech. Církevní tajemník, po přísném napomenutí, donutil příslušného duchovního, aby zmíněné fotografie před ním vlastnoručně zničil. Přesto církevního tajemníka nikterak „nenechávalo lhostejným,“ že neustále přijíždějí skupinky cizinců, zejména Němců ze Západu, projevují zájem o kostel v Prachaticích, a také o to, jak je kostel upraven na počest svatořečení Jana N. Neumanna.¹⁹

5. ZAPOMĚNTE

Na 10. plenárním zasedání Jihočeského krajského výboru KSČ, které se konalo v Českých Budějovicích dne 26. srpna 1977, byla projednány záležitosti rozvoje ideologické práce v regionu a byla jako jeden z důležitých bodů hodnocena i akce svatořečení Jana N. Neumanna. Na toto zasedání byli přizváni i okresní tajemníci KSČ pro ideologickou práci a členové krajské ideologické komise, coby „odborníci v boji proti buržoazní ideologii, oportunismu, nacionalismu, reakčnímu klerikalismu“.

¹⁷ Pro dokumentární důležitost je tato situační zpráva přiložena k studii v plném znění jako příloha č. 3.

¹⁸ SOkA Prachatice, záležitosti odboru pro věci církevní 1977–1990, desky č. 19, sig. 460, složka situační zprávy o stavu na církevním úseku 1977–1987, situační zpráva leden 1978, opis pro archiv OCT, nesignovaný.

¹⁹ Tamtéž.

mu a antikomunismu“. Tajemník krajské komise pro ideologickou práci s. Krafl ve svém úvodním referátu konstatoval „fiasko pamfletu Charta 77 i jednoznačnou odpověď pracujících kraje.“ Též připomenul takzvaný politický klerikalismus jako nebezpečného ideologického protivníka, se kterým je nutno usilovně bojovat. V relativně obšírném příspěvku rozebral skutečnost, že „i kampaň prohlášení za svatého bývalého prachatického kněze Jana Nepomuka Neumanna“ skončila pro katolickou církev nezdarem. Samozřejmě, že ve svém referátu neopomenul zdůraznit, že se tak stalo díky bdělosti všech složek státu a strany, díky dobré ideologické práci soudruhů a široké škále organizačních opatření. Velmi zajímavá je skutečnost, že v této souvislosti poukazuje na občasně stížnosti věřících ohledně porušování náboženské svobody. V závěru svého referátu varoval, že církev stále vyvíjí snahy po oživení kultu Jana N. Neumanna, a proto je nutno, aby strana i v této záležitosti byla nadále ostražitá a bdělá.²⁰ Na tento referát obsahově navázal svým příspěvkem náčelník Krajské správy SNB v Českých Budějovicích s. Bohuslav Křenek, který ve svém diskusním příspěvku mimo jiné zdůraznil nepřátelské působení církvi v Jihočeském kraji, k čemuž kromě oslav, jako bylo svatořečení Jana N. Neumanna, údajně napomáhají i návštěvy církevních představitelů ze zahraničí. Jako příklad uvedl návštěvu vyslance papeže msgr. Bukovského v kraji, který prý „vytěžil v Československu řadu duchovních, se kterými je počítáno do funkcí biskupů.“²¹

V této souvislosti příslušní představitelé státní správy i politického života okresu Prachatice pravidelně každý rok věnovali patřičnou pozornost výročí svatořečení Jana N. Neumanna a dle slov oficiálních hlášení průběh červnových bohoslužeb byl „vždy konsultován s příslušným duchovním.“ Výsledky průzkumu návštěvnosti konané okresním církevním tajemníkem ale dokazují, že účast na bohoslužbách v den výročí byla vždy „normální jako jinou neděli bez jakýchkoliv okázalostí.“²²

²⁰ Krajský ideologický tajemník ve svém referátu doslova uvádí následující hodnocení oslav svatořečení Jana N. Neumanna: „Do této soustavy ideového působení patřila i kampaň prohlášení za svatého bývalého prachatického kněze Jana Nepomuka Neumanna. Také ona, jak známo, skončila pro ně neúspěchem. I zde ofenzivnost ideově výchovné činnosti, spojená s celou řadou promyšlených, konkrétních, politických a organizačních opatření nejen v prachatickém okrese, ale v celém kraji, zatlačila naše nepřátele do defenzivy. Naopak, podařilo se nám zesílit vliv vědeckého světového názoru na vědomí a myšlení lidí, postavit do popředí husitské revoluční tradice, promyšleně organizovat řadu protiopatření, která svým významem naprosto přehlušila církevní kampaň. I nadále však musíme vycházet ze zvýšené aktivity římskokatolické církve, odhalovat zejména politický klerikalismus a ideově podporovaný a koordinovaný mezinárodními centry. I v našem kraji, byť jednotlivě, zaznívají hlasy o porušování náboženských svobod, jsou náznaky nového oživování kampaně kolem biskupa Neumanna, projevuje se snaha římskokatolické církve využívat všech legálních možností uplatňovat vůči státním orgánům své požadavky, v nelegálních činnostech obnovovat řádovou činnost, získávat mládež, aktivizovat činnost náboženských laiků...“ SOA Třeboň, fond JČKV KSC, sig. I/141, fascikl č. 50, složka Plénium JKV KSC 26. 8. 1977, úvodní referát krajského ideologického tajemníka s. Vlastimila Krafla, strojopisný zápis ze schůze.

²¹ SOA Třeboň, fond JČKV KSC, sig. I/141, fascikl č. 50, složka Plénium JKV KSC 26. 8. 1977, diskusní příspěvek náčelníka KS SNB Č. Budějovice s. Bohuslava Křenka, strojopisný zápis ze schůze.

²² Jako příklad nám může posloužit jedna ze červnových situačních zpráv OCT Prachatice: „Zvýšenou pozornost věnovat výročí svatořečení J. N. Neumana a nepřipustit, aby se z této akce stala tradiční církevní slavnost. Zde je třeba uvést, že pravidelně každý rok je této otázce věnována patřičná pozornost a získávány informace, zda není nějaký zájem zneužít tohoto výročí. Průzkumem a účastí na nedělních bohoslužbách v den výročí sleduje se účast na obou mších a nutno konstatovat, že účast je normální jako jinou neděli. Není a nebyla zaznamenána ani účast cizinců a nebo autobusových

Zajímavé je porovnat s archivovanými údaji, zda svatořečení Jana N. Neumanna mělo nějaký vliv na „vnější ukazatele religiozity“, jak nazývali představitelé státní správy počty žáků na výuce náboženství, počty bohoslužeb, křtů, církevních sňatků a pod. Všechny tyto ukazatele v rozmezí let 1976–1980 vykazují sestupnou tendenci. Pro dokumentaci uvádím v následné tabulce nejsledovanější vnější ukazatel religiozity, a to počet přihlášených dětí na výuku katolického náboženství v okrese Prachatice:

Rok / farnost	1976	1977	1978	1979	1980
Bohumilice	4	4	3	2	0
Čkyně	7	5	2	1	1
Lažistě	5	6	4	7	4
Lhenice	20	21	22	11	9
Máří	4	2	0	0	0
Netolice	43	35	39	26	26
Pěkná	4	0	0	0	0
Stachy	2	4	4	5	5
Strunkovice	8	9	8	10	2
Šumavské Hoštice	5	0	0	0	0
Vlachovo Březí	13	13	12	12	9
Vimperk	12	6	8	5	3
Vitějovice	24	29	20	10	5
Volary	9	11	13	14	9
Záblatí	17	12	10	10	9
Celkem	185	151	145	106	86
% z celkového počtu školní mládeže	3,74	3,00	2,53	2,2	1,97

K tabulce je nutno poznamenat, že v ní nejsou uvedena místa, kde se ve sledovaném období náboženství ve školách vůbec nevyučovalo. Jedná se celkem o 19 farností včetně okresního města Prachatic.²³ Oprávněně tedy mohl okresní církevní tajemník ve svém hlášení konstatovat, že snaha některých duchovních o využití svatořečení Jana N. Neumanna zůstává nevyslyšena.

zájezdů. V promluvě také není zmínka o tomto výročí. Pouze u sošky Neumana jsou čerstvé květy. Získané informace dokazují snahu některých duchovních zvýraznit toto výročí jak v promluvě tak i v účasti. Snaha jejich však zůstává nevyslyšena.“ Srov. SOkA Prachatic, záležitosti odboru pro věci církevní 1977–1990, karton č. 11, sig. 431, složka situační zprávy o stavu na církevním úseku 1977–1987. Zde uloženy opisy pro archiv, originály situačních zpráv jsou uloženy v SOA Třeboň, fond Jč KNV, sekretariát pro věci církevní, přírůstkové číslo 1/95, karton č. 19, složka Prachatic, sig. 431 – církevní politika, sledování církevního života, situační zprávy 1977–1983, originály signované.

²³ SOA Třeboň, fond Jč KNV, sekretariát pro věci církevní, přírůstkové číslo 1/95, karton č. 19, složka Prachatic, signatura 433 – bohoslužebné úkony, církevní obřady v okrese Prachatic 1977–1980, originály, průvodní dopisy chybi.

6. ZÁVĚREM

Závěrem lze konstatovat, že archivní dokumenty deponované na území jihočeského regionu nedokumentují detailně v souvislosti s oslavami svatořečení Jana N. Neumanna přímé konkrétní zločinné praktiky „komunisticko-estébácké kliky“, jak o nich hovoří ve svém pojednání historik a politolog Rudolf Kučera. Nepřímo ale naznačují tyto dokumenty mnohé, a právě proto je nutné postarat se, aby jejich obsah a poselství nebyly nikdy zapomenuty. V této souvislosti je dalším nezbytným úkolem pro církevní historiky zadokumentovat osobní svědectví očitých pamětníků prachatických oslav svatořečení Jana N. Neumanna v roce 1977, aby tato svědectví s postupujícími léty neupadla v zapomnění, ale doplnila místy až příliš strohou řeč dochovaných archivních dokumentů.

PŘÍLOHA Č. 1: PASTÝŘSKÝ LIST K SVATOŘEČENÍ

Bratři a sestry!

Od roku 1963 má naše diecéze nového blahoslaveného: biskupa Jana Nepomuckého Neumanna. Na základě šetření Posvátné kongregace pro záležitosti svatořečení, které jen potvrdilo ctnosti, jimiž zářil život tohoto blahoslaveného, a prokázalo další zázračná uzdravení, jež se stala na jeho přímluvu (viz AAS 2/77 str. 121n.), rozhodl a oznámil Sv. Otec Pavel VI. dne 20. prosince 1976 (viz AAS 1/77 str. 22–23), že blahoslavený Jan Nepomucký Neumann bude slavnostně prohlášen za svatého ve Vatikánské bazilice sv. Petra dne 19. června 1977. S radostí vám sděluji tuto zprávu, neboť k našemu svatému Janu Nepomuckému bude přidružen druhý patron – rodák českobudějovické diecéze Jan Nepomucký s přídomkem „Neumann“, biskup filadelfský a zakladatel filadelfské kongregace sester 3. řádu sv. Františka. Boží prozřetelnost určila, aby čas jeho života byl takřka rovnoměrně rozdělen na dobu zrání a přípravy (25 let), kterou prožil ve své vlasti, a na období 24 let, v němž se uskutečnila jeho životní touha: Jako kněz působil na tehdejším misijním území Spojených států amerických a v posledních 8 letech svého života byl biskupem diecéze filadelfské. Zemřel ve 49 letech. Zde je v krátkosti jeho životopis:

Narodil se v naší diecézi v Prachaticích 28. března 1811 a téhož dne byl pokřtěn v kostele sv. Jakuba. Jeho rodiče Filip Neumann a Anežka rozená Lebišová zvlášť uctívali české patrony, a proto dali tomuto svému synovi jméno Jan Nepomucký. Jan Nepomucký Neumann kromě přirozeného nadání už ve svém raném mládí projevoval neobyčejnou zbožnost a nezměnil se, když studoval v Č. Budějovicích gymnasium. Už tehdy v něm vznikla touha být misionářem. Jít tam, kde není žádný pastýř, kde je nejvíce třeba dělníků na vinici Páně. V první polovině 19. století plynul takřka nepřetržitý proud přistěhovalců do severní Ameriky, která byla z velké většiny vlastně misijním územím – a to nejen v oblastech obydlených původními obyvateli. Na svůj budoucí úkol právě v tomto svěťadlu se připravoval už na gymnasiu. Zdokonaloval se v botanice a v astronomii. Začal se učit cizí řeči, ale v prvé řadě prospíval ve všech ctnostech a dokončil studia s takovým prospěchem, že byl mezi těmi málo, kteří z velkého množství uchazečů byli přijati do kněžského semi-

náře v Českých Budějovicích. Tam také 21. června 1832 obdržel tonzuru a ostatní nižší svěcení. Poněvadž se chtěl zdokonalit ve francouzštině a v angličtině, požádal svého diecézního biskupa, aby mohl pokračovat v teologii na pražské univerzitě, kde také složil poslední zkoušky v létě 1835. Těžko si dnes představíme, že pro nadbytek kněží v naší diecézi nebylo toho roku udělováno kněžské svěcení. Mladý teolog se vrátil do Č. Budějovic a pak ke svým rodičům do Prachatic. Viděl, že v Novém světě je misijní území, kde bylo tolik těch, kdo potřebovali kněze. A tak v něm dozrálo konečné rozhodnutí. 8. února 1836 časně ráno opustil Prachatic, rozloučil se s rodiči a se svým biskupem a vydal se na cestu do Ameriky, aby tam jako misionář mohl působit ke cti a slávě Boží a k spáse duší. Do New Yorku doplul 2. června téhož roku. 25. června 1836 byl od tamějšího biskupa vysvěcen na kněze a ihned pověřen, aby se ujal své první misionářské stanice Williamsville v severozápadní části diecéze u Niagarských vodopádů. Po čtyřech letech namáhavé a obětavé práce došel k přesvědčení, že jako misionář by lépe mohl působit jako člen misijního řádu Redemptoristů. Po složení slibů v roce 1842 se pole jeho působnosti podstatně zvětšilo. Ať už byl pověřen kterýmkoli úkolem na kterémkoliv místě, jako misionář, farář, rektor nebo viceprovinciál, vždy svou zbožností a moudrostí, která pramenila z hluboké víry a horlivosti pro spásu duší, byl vzorem dobrého pastýře. V té době po nocích sestavuje malý i velký katechismus a biblickou dějepravu. Ale Bůh ho povolal ještě k odpovědnějšímu úkolu: 1. února 1852 je jmenován biskupem ve Filadelfii. I v této hodnosti zůstal vlastně misionářem. Během svého jen osmiletého působení jako biskup dokončil katedrálu, vystavěl téměř 80 kostelů a skoro 100 církevních škol. Ty jsou kamennými svědky jeho pastýřské horlivosti a osobní velikosti. Jeho oddaná úcta a láska k Matce Boží byla odměněna tím, že se osobně mohl v Římě v prosinci roku 1854 účastnit slavného vyhlášení dogmatu o jejím neposkvrněném početí. Této cesty využil k tomu, aby navštívil naposled svou vlast. Na počátku roku 1855 se v Praze setkal se svou sestrou Janou. V Č. Budějovicích jej bratrsky přijal biskup Jan Valerián Jirsík. Dne 3. února přespal v Netolicích na děkanství a příští den byl slavně uvítán rodáky v Prachaticích. Na živu byl ještě jeho otec Filip, u něhož se zdržel celých 5 dní. Jeho místo však bylo v diecézi, která mu byla svěřena. Už koncem března je opět ve Filadelfii a po pěti letech další neúnavné pastýřské práce umírá náhle v předvečer Zjevení Páně roku 1860 na ulici tohoto svého residenčního města. Když byl přenesen do nejbližšího domu, ještě žil a jeho rty šeptaly slova v řeči, jíž nikdo z přítomných nerozuměl. Přivolaný kněz polské národnosti vysvětlil: Je to česká řeč a modlí se Zdravas, Královno... Byl pohřben v pověsti svatosti v kostele sv. Petra ve Filadelfii. V životě našeho nového světce není na první pohled nic mimořádného, velikého nebo heroického. Postavou byl malý a nenápadný. Povahou nesmírně skromný. Nikdy v ničem nezdůrazňoval své zásluhy. Z jeho osobnosti však vyzařovala živá víra, láska, pokora a moudrost. Jeho touha nést Světlo Kristovo světem a sloužit těm, kdo pomoci nejvíce potřebují, jej vedla do tehdejšího misijního území Ameriky. Znalost řečí mu umožnila, že Slovo Boží mohl hlásat takřka všem, kteří tam hledali novou vlast a jimž stará vlast nemohla dát obživu, Španělům i Angličanům, Čechům i Němcům, Francouzům i Irům. Jeho kázání byla jednoduchá, ale plná lásky k Ježíši Ukřižovanému a k lidským duším. Mši svatou sloužil s velikou zbožností. Byl vždy dobrým pastýřem

a otcem věřících, a později jako představený a biskup byl i svým spolubratřím otcem v pravém smyslu slova. Nebyl smutným svatým, ale opravdový ve zbožnosti, v práci, odpočinku a ve společenském styku. Jeho životní cestu určovala poslušnost vůči Bohu a odevzdanost a důvěra v Jeho Prozřetelnost. Oltář, kazatelna, zpovědnice, lůžka nemocných a umírajících, škola – to byla jeho denní zastavení doslova až do jeho smrti. Pro sebe neznal – jako dobrý pastýř – odpočinku. Sv. otec Pavel VI. jej charakterizuje krátce a výstižně: „Co především Jana Nepomuckého Neumanna vyznamenává a v něm září, je láska dobrého pastýře, který zcela žije z evangelia a zcela se dává svému stádcí, jemuž slouží s oddaností, jež nezná hranic.“

Bůh dává naší diecézi nového světce. Učme se z jeho příkladu sloužící lásce. Jako on i my mějme stále před očima ukřižovaného Krista, abychom nikdy nezapomínali na nesmírnou cenu lidské duše. Prosme s důvěrou naše oba Jany Nepomucké za celou naši vlast, a zvláště za naši diecézi. Kéz na jejich přímluvu pomoc Boží zůstane vždycky s námi.²⁴

PŘÍLOHA Č. 2: INFORMAČNÍ ZPRÁVA OCT O NÁSLECHU BOHOSLUŽEB

Tajemník pro věci církevní ONV v Prachaticích.

Dne 17. 5. 1977

Informační zpráva o návštěvě bohoslužeb dne 15. 5. t.r.

Dne 15. května byl proveden náslech čtení Pastýřského listu, který byl vydán bisk. konsistoří v Č. Budějovicích k seznámení věřících se životopisem Jana Nepomuckého Nojmana.

Náslech byl proveden v těchto místech:

Netolice, Lhenice, Dub – s. Kubeš

Volary, Lažiště – s. Hrušovský

Čkyně, Máří, Bohumilice – s. Lang

Obsazena byla místa, kde bylo možno očekávat, že kromě čtení bude ještě dodatek k pastýřskému listu.

Neobsazena byla místa:

Lštěn / farář Lenc /

Vimperk / děkan Kohout /

Prachatice / vikář Kukačka /

Husinec / kaplan Hanzl /

Stachy / děkan Kohout /

Vacov / děkan Vích /

Netolice: Děkan Vobr přečetl list s patřičnou vážností bez jakýchkoliv doplňků. Po skončení čtení bylo ještě modlení za Jana Nepomuckého. Účast byla kolem 250 věřících, což se rovná normální účasti, která je sledována.

Lhenice: Rovněž i zde přečetl list děkan Švanda podle předtisku, po přečtení však dodal: Této slavnosti ve Vatikánu se zúčastní náš otec pan kapitulní vikář Ka-

²⁴ ACEB č. 4 z roku 1977, nestránkovaná cyklostylovaná příloha, místy obtížně čitelná pro nízkou kvalitu tisku, určena byla k přečtení při všech nedělních bohoslužbách dne 15. května 1977.

vale, který Vám loňského roku uděloval svátost biřmování, dále pak pojede pan biskup Tomášek a další kněží. Rovněž na závěr byla modlitba za Jana Nepomuckého.

Dub: Děkan Dvořák uvedl úvodem: Dnes bude čten pastýřský list o blahoslaveném Janu Nepomuckém – Nojmanovi, který měl být čten před 14ti dny, proto také nechám dnes přimluvy, protože je to dlouhé. Udělal jsem si několik poznámek protože se to špatně čte, tu a tam nějaké to písmenko vypadlo, také to vybledlo. Úvodem uvedl, že 19. června bude ve Vatikánu velká slavnost, bude tam vysvěcen náš občan za svatého, bude to velká sláva nejen tam, ale i u nás. K nám přijede 30 000 Američanů, u nás to bude velká sláva /u nás měl na mysli, jak uvedl úvodem, v Prachaticích/. Jiných připomínek už neměl. Pokračoval pak ve čtení /nevím zda si toto připravil – opsal na jiný papír, a nebo četl z originálu. Obsah byl shodný.

Volary: Pastýřský list byl přečten bez komentáře. Z přednesu, jak bylo sděleno, bylo patrné, že obsah pastýřského listu nebyl před tím přečten. Účast cca 65, poměrně velká účast mládeže.

Lažiště: Pastýřský list přečetl, na závěr dodal: pro náš kraj to bude pocta, i pro okres, že budeme mít dalšího svatého. Vyzval věřící, aby se duševně připravili na 19. června, a vyzval mládež k plnění úkolů na vinici páně.

Čkyně: Pastýřský list přečten bez dalšího komentáře. Účast shodná – cca 90 věřících.

Máří: Pastýřský list přečten bez dalšího komentáře. Účast cca 60 věřících, z toho poměrně velká účast mladých.

Bohumilice: pastýřský list přečten bez dalšího komentáře.

Je jistě zajímavé, že děkan Vobr, který jako jediný má kázání z kazatelny, neměl dalších připomínek, vlastních dodatků. Lze usuzovat, že počítali s naší návštěvou, proto nebylo dalších komentářů. Pozvání věřících do Prachatic se dělo jistě jinou formou a nebo bude ještě připomenuto v příštích kázáních.

V neděli 22. května bude proveden náslech ve Vacově, ve Stachách /podle možnosti i ve Vimperku./

Zpracoval: Jan Kubeš OCT²⁵

PŘÍLOHA Č. 3: SITUACNÍ ZPRÁVA OCT ZA ČERVEN 1977

Tajemník pro věci církevní ONV v Prachaticích.

Zn.: 431/77.

Dne 24. 6. 1977.

Situační zpráva č. 6/1977.

Situační zpráva o církevně politickém dění v okrese za měsíc červen 1977:

Obsah:

- 1./ Opatření k plánované akci církve ŘK na 19.6. t.r.
- 2./ Sborový den církve ČSH v Husinci
- 3./ Různé

²⁵ SOkA Prachatice, fond ONV, materiály odboru pro věci církevní, desky č. 13, signatura 433, složka bohoslužebné úkony, poutě procesí 1977–1989, opis tzv. průklep, signovaný. V citovaném textu zcela záměrně ponechán chybný počeštěný přepis jména J. N. Neumanna.

K bodu 1./ Poslední období bylo věnováno zjišťováním různých poznatků kolem připravované akce svatořečení J. N. Nojmana. Pozornost byla zaměřena jak duchovním, tak i sledování, zda nedochází k další propagaci akce za účelem zajištění účasti na 19. 6.

Navštívil jsem několik mší v průběhu měsíce června, jako např. Vacov, Stachy, Zdíkovce, Bohumilice, Máří, Vimperk. Nejistil jsem, že by v kázání byla zmínka o připravované akci v Prachaticích.

Zjištěno však bylo, že např. Haase ve Vl. Březí umístil obrázek J. N. Nojmana a na spodní část připsal – dne 19. 6. bude v Římě svatořečení.

Rovněž Kobza z Lažiště umístil na nástěnku v předsíni kostela obrázek papeže Jana XXXIII., Pavla VI., biskupa Hloucha a biskupa Nojmana. Uvedl – umístil jsem to zde proto, že jsou to významná výročí. V jiných místech nebyla zjištěna podobná propagace.

Celá tato akce byla předmětem mnoha diskusí a úvah široké veřejnosti mimo rámec okresu. Z toho důvodu byla věnována patřičná pozornost připravované akci a možno říci, že se očekávala velká účast v neděli 19. června.

Účast turistů z Kalifornie, kde byl rovněž biskup Mořkovský, však ukázala, že se o akci hodně hovořilo, předpokládala se větší účast v kostele, kde sloužil mši zmíněný biskup, ovšem situace dopadla jinak. Účast kolem 60 lidí včetně turistů z Kalifornie v počtu 40 ukázala, že zájem o nedělní slavnostní mši bude zejména z venkova. To také potvrdila řada osobních aut jak z okresu, tak i z okresů sousedních.

Účast v neděli 19. června jak při mši, tak i těch, kteří stáli před kostelem na chodnících, byla cca 800–1 000 lidí. Část lidí přišla ze zvědavosti, což bylo patrné, že zašli do kostela se podívat, a po východu buď stáli na chodníku a nebo odcházeli.

První mše v 7.30 hod, kde bylo cca 300 lidí, byla konána za účasti převážně starších osob, z nichž pak většina zůstala na svých místech a čekala na hlavní mši.

V porovnání s účastí v jiné dny lze konstatovat, že účast byla o 100 % větší.

Rovněž účast na hlavní mši lze hodnotit 1:3. Normální nedělní mše se zúčastňuje cca 250–300 lidí.

Kladně lze hodnotit jednání předsedy ONV a místopředsedkyně ONV s vikářem Kukačkou o připravované akci, kde vikář Kukačka slíbil, že bude o všem informovat státní orgány, což se také po celou dobu dělo. Jeho informace jistě pomohly při různých opatřeních ze strany stranických i státních orgánů.

Vikariátní porada konána dne 16. června, byla zaměřena na pravidelné školení duchovních, které jsem využil a připomněl, že na některých zprávách, které se objevují v různých, podobách mají podíl někteří duchovní, kteří měli různé nepravdivé dodatky k dopisu, který byl čten 15. května. Uvedl jsem některé poznatky, což bylo většinou odsouzeno jako nesprávné. Přítomní duchovní uvedli, že rovněž slyšeli různé zprávy, ale že se tomuto mohlo zabránit, kdyby státní orgány daly pokyn, aby oni mohli v kostele uvést věci na správnou míru. Z vlastní iniciativy nechtěli nic podnikat.

Připomněl jsem, že pokyn pouze přečíst životopis měl být dodržen a nemuselo dojít k dohadům, kolik přijede cizinců a pod. Svým způsobem jako obvykle na to reagoval děkan Dvořák, že on nic neříkal a pod. Pravda však je jiná.

Návštěvou u vikáře Kukačky zjištěno, že v neděli zde byla asi 30členná skupina amerických turistů, kterou vedla pracovnice Čedoku. V této skupině byli dva duchovní, kteří prostřednictvím pracovnice Čedoku u vikáře Kukačky žádali, zda mohou sloužit mši. Toto jim bylo odmítnuto. Byli všichni v kostele, kde se tiše modlili.

Na obědě byli v Národním domě a pak odjeli směrem na Tábor.

Byla to skupina turistů, kteří se zúčastnili v Římě svatořečení J. N. Nojmana.

K b.2./ 19. června byl rovněž konán v Husinci sborový den církve bratrské. Účast byla kolem 140 lidí. Poselstvím posloužil kazatel Toušek z Kutné Hory.

K b.3./ V pátek dne 24. června byl proveden rozhovor s kaplanem Hanžlem o jeho návštěvě v Římě.

- Provedeny byly prověrky hospodaření farností: Volary, Zbytiny, Křišťanov, – děkan Honsa, Vacov – děkan Vích

- Vzhledem k delší nemoci děkana Kohouta ze Stachů bude po dohodě s vikářem Kukačkou provedena změna v obsazení farností, kam dojíždí duchovní z Vimperka. Týká se to především adm. Preislera, který zastupuje děkana Kohouta ve Stachách.

Pro projednání bude podána zpráva o novém obsazení.

Zapsal: Kubeš Jan OCT²⁶

A Dangerous Saint:

Canonisation of John N. Neumann in the Archive Materials of the Region of South Bohemia

Key words: Church history; Religion; Region of South Bohemia; Canonisation; Neumann John N.

Abstract: Thirty years have passed in 2007 since Pope Paul VI canonised John Nepomucene Neumann, a native of South Bohemia. The author focuses his study on the questions of the canonisation of John N. Neumann, in the form of an inquiry in the archive materials of the state administration and the Communist Party of Czechoslovakia in the Region of South Bohemia. State authorities of the communist regime generally perceived the canonisation of this saint as a serious political and ideological danger at the same level as that of the well-known Charta 77 movement. Archive documents illustrate the unscrupulous and insidious way to thwart the efforts of clergy and individual believers for a dignified celebration of the canonisation within the the region of South Bohemia.

Doc. PaedDr. Martin Weis, Th.D.

Katedra církevních dějin Teologické fakulty JU
Kněžská 8

370 01 České Budějovice

²⁶ SOKa Prachatice, fond ONV, materiály odboru pro věci církevní, desky č. 13, signatura 433, složka bohoslužebné úkony, poutě procesí 1977–1989, opis tzv. průklep, signovaný. V citovaném textu zcela záměrně ponechán chybný počeštěný přepis jména J. N. Neumanna.